

Název programu:**Jaro v zahradě****Autor:**

Barbora Landová, Lenka Prunerová

Aktualizováno:

Květen 2016

Anotace:

Děti s pomocí kresleného pracovního listu hledají, co se na jaře v zahradách děje. Pozdraví zahradu a hrají si na krtky a žížaly. Zkoumají různé vzorky půdy v zahradě. Objevují, z čeho se půda skládá a také odhalí, kdo pomáhá půdu vyrábět a co je to kompost. Společně zakopeme poklad pro žížaly a zasadíme sazeničku dobromysli.

Cíle:

Žák...

- ...s pomocí terénní karty objeví v zahradě znaky jara.
- ...zažije přímý kontakt se stromy a bylinami v zahradě.
- ...identifikuje původ vzorků půdy ze zahrady.
- ...pojmenuje základní složky půdy.
- ...v rámci týmové aktivity zasadí bylinu a uvede její využití.
- ...založí jednoduchý pokus na rozklad bioodpadu.

Cílová skupina:	Počet účastníků:	Délka programu:
MŠ a 1. třída	max. 30	90 minut

Místo:

Program probíhá na školní zahradě případně v zeleni blízko školy.

Před programem si lektor zahradu projde a nabere do nádobek vzorky půdy z různých míst.

Lektor se předem domluví se školkou, zda mají na zahradě místo, kam by bylo vhodné zasadit dobromysl. Jako alternativu pro případ, že dobromysl v zahradě už mají, nabídneme jinou bylinu. Pokud to zahrada neumožňuje nebo jsme ve veřejné zeleni, domluvíme se na alternativním řešení (např. sázení do truhlíků).

Pomůcky:

- panáčky Kája a Kája v jarním oblečku
- terénní karta Jarní zahrada + A4 podložky + voskovky
- plastové zkumavky
- plastové misky
- určovací klíče s obrázky půdních organismů + krabičkové lupy
- sazenice dobromysli (2 sazenice na program)
- zahradní lopatky
- voda na zalití sazenic
- ukázka kompostu se žížalami
- 2 krabičky od vajec
- ohryzek od jablka, pytlík od čaje, zeleninová slupka (nebo jakýkoliv jiný kuchyňský bioodpad)
- 2 větší papírové tácky

Popis programu:

Přivítání	5 min
Jaro – už je tu?	10 min
Jarní pozdravení se zahradou	5 min
Hra na krtky a žížaly	10 min
Půda v zahradě – Odkud je tahle hlína, Hlínová stavebnice	20 min
Biopoklad	15 min
Sázení dobromysli	20 min
Rozloučení	5 min

Přivítání

Program zahájíme venku na zahradě či v zeleni u školy. Stojíme v kruhu. Lektor děti přivítá společně s panáčkem Kájou. Panáček je vyrobený z větviček, podle jména to může být holka i kluk.

Lektor prostřednictvím Káji dětem krátce sdělí, co je dnes čeká a dohodnou si pravidla chování (co budeme společně dodržovat, aby bylo všem příjemně).

Lektor ještě poprosí děti, aby se jeden po druhém v kruhu představily, a to tak, že řeknou své jméno a udělají k tomu obličej, jako když se kření do jarního sluníčka.

V textu je dále vždy psáno jen „lektor“, ale je to myšleno tak, že vždy když lektor něco dětem zadává nebo sděluje, pomáhá mu přitom Kája. Úměrně k věku dětí s ním lektor hraje „divadlo“.

Jaro - už je tu?

Každý žák dostane obrázkovou kartu, podložku a voskovku. Úkolem je najít v zahradě znaky jara, které jsou na kartě nakreslené (např. poletující hmyz, lezoucí šnek, pták stavějící hnízdo). Pokud něco z toho najdou, zakroužkují si to voskovkou. Není cílem najít všechno, každá zahrada je jiná, ale zkusíme objevit, co půjde. Potom se sejdeme v kruhu a domlouváme se, zda jaro opravdu přišlo, a kde jsou pro to v zahradě důkazy.

Karta funguje zároveň jako omalovánka, kterou si děti mohou později ve školce dotvořit.

Jarní pozdravení se zahradou

Vypadá to, že jaro skutečně přišlo. Zahrada se po zimním spánku probouzí, pojďme ji společně přivítat. Pohlídáme a obejmeme všechny stromy, přitom si všimáme toho, jakou mají na dotek kůru. Přejeme jim, podobně jako si říkáme „dobré ráno“, „dobré jaro“ :)

Pozdravíme také ptáky v zahradě. Zkusíme napodobit co nejvíce ptačích zvuků, které kolem sebe slyšíme, nebo je známe.

V zahradě jsou také zvířata, která nejsou na první pohled vidět, žijí totiž převážně pod zemí. Zahrajeme si hru...

Hra na krtky a žížaly

Aktivita odpočinková pro hlavu a na vybití energie, případně pro zahřátí, když bude zima. Honička. Jeden je krték, ostatní žížaly. Krték se žížalami živí, proto se snaží si nějakou ulovit k obědu. Jakmile žížalu chytí, je sežraná a musí zůstat stát na místě s rukama v bok. Jiná žížala ji může zachránit tím, že se jí hlavou zavrtá pod paži. Tím žížala ožívá a dále prchá před krtkem. Hrajeme, dokud nás to baví a máme čas.

Ke hře nebo v jiné části programu podle potřeby můžeme ještě zařadit říkánku s protažením.

Krték

První, druhá, třetí, čtvrtá,
na zahradě krték vrtá.

Vrtá jako vývrтка,
vrtá tunel pro krtka.

Půda v zahradě

Lektor povídá dětem: Všechno, co po zimním spánku na zahradě ožívá, vyrůstá z hlíny, všechny byliny, keře, stromy i tráva, na které stojíme. Půda je pro celou zahradu i přírodu velice důležitá, proto se na ni podíváme zblízka.

Zahráli jsme si na krtky a žížaly. To jsou totiž pro rostliny (nejen v zahradě) velice důležití živočichové. Oba žijí pod zemí a vrtají. Krtek větší tunely, žížala tenké chodbičky. Obojí je pro půdu a rostliny užitečné, protože chodbičkami se dostává do půdy vzduch a voda, a tak může i hlína dýchat a pít. Z půdy zase mohou pít rostliny a vzduch dýchat různí živočichové, kteří v půdě žijí. Z půdy roste všechno, je to nenahraditelná součást zahrady, proto se na ni teď podíváme blíž.

Odkud je tahle hlína

Lektor se zeptá dětí, jestli už někdy zkoumali, z čeho je půda složená. Nechá dobrovolníky odpovídat a sdílet s ostatními, co o složení půdy vědí. Je hlína všude stejná? Čím se může lišit?

Lektor rozdělí skupinu dětí na malé skupiny (trojice), každá dostane v plastové zkumavce 1-3 vzorky půdy odebrané ze zahrady. Úkolem skupiny je rozběhnout se do zahrady a vypátrat, z jakých míst byly vzorky odebrané. Lektor nechá děti chvíli hledat, pak se sejdou opět v kruhu a řeknou si, odkud hlína je. Podle čeho to poznali?

Jiná varianta: skupina dostane prázdné zkumavky a má za úkol odebrat různé druhy půdy sama. Potom skupinky vzájemně sdílejí své objevy a mohou i hádat, odkud kdo jaký vzorek přinesl.

Hlínová stavebnice

Hlína je vlastně taková stavebnice, skládá se z různých věcí. Zkusíme si teď kousek „hlínové“ stavebnice rozebrat a podívat se na jednotlivé dílky. Žáci dostanou do trojice širokou mělkou misku a lopatku. Mají si nabrat na misku vzorek hlíny, a potom jej rozebrat, rozdělit na misce a dát k sobě stejné „dílky“. Co by to třeba mohlo být? Ještě před sbíráním si to lektor s dětmi ujasní – např. kamínky, písek, částičky nerozložených rostlin, kořínky, malí živočichové – pár základních si můžeme ukázat v určovacím klíči.

Budou-li mít děti ve vzorku nějaké živočichy, zacházíme s nimi opatrně. Vložíme je do krabičkové lupy a všichni si je mohou prohlédnout, případně i určit pomocí klíče, co je to za druh.

Lektor obchází skupinky a baví se s nimi, jaké půdní „součástky“ objevili, z čeho se podle nich hlína skládá. Umožňuje-li to soustředěnost dětí, sejdeme se nakonec v kruhu a zopakujeme si základní složení půdy.

Vzorky půdy si necháme na miskách – později je použijeme k zasypání „pokladu“.

Nakonec se lektor dětí zeptá: A co kdybychom chtěli zasadit nějakou kytičku? V jaké hlíně by se jí asi líbilo? Řekneme si, že to záleží na druhu rostliny, každá má ráda trochu jinou půdu.

Biopoklad

Podívali jsme se na to, z čeho je půda složená, kde se ale bere? Jak se to stane, že vznikne hlína?

Lektor se sejde se žáky v kruhu a ukáže jim vzorek kompostu se žížalami (hemží se v něm i další tvorečkové). Už jsme si o žížalách říkali, že pomáhají půdě získávat vzduch a vodu. Ony ale dělají ještě něco. Ony tu hlínu přímo vyrábějí. Je to docela legrační. Žížala sežere třeba kus spadlého listu, a když ho stráví, vykadí hlínu. Navíc hlínu velmi úrodnou, ze které mohou růst nové rostliny. V přírodě je to tak zařízené, že každý zbytek je potravou pro někoho dalšího, spolu se žížalami je v hlíně mnoho dalších „breberek“, které přeměňují zbytky na novou hlínu. Tak funguje kompost. Je to hromada zbytků rostlin (od lidí), ve které bydlí spousta malých zvířátek, která ze zbytků vyrábějí hlínu.

Lektor se zeptá dětí, jak mohou takové zbytky rostlin vypadat, co to je a kde se to bere? (ze zahrady - posekaná nebo suchá tráva, shrabané listí, suché kytky, z kuchyně - slupky a odřezky od zeleniny a ovoce, pytlíčky od čaje...)

Říká se tomu bioodpad, ze kterého se může stát „biopoklad“. Když ho totiž dáme breberkám do kompostu, promění ho na poklad, ze kterého mohou růst další ředkvičky, hrášky, jahody apod.

Vaše zahrada a její obyvatelé také umí vyrobit biopoklad. Zkusíme jim tu nechat nějaké zbytky a uvidíme, co se s nimi po čase stane.

Lektor ukáže dětem krabičku od vajíček a dá do ní vzorky kuchyňského bioodpadu. Potom vyzve děti, aby ještě nanosili trochu bioodpadu ze zahrady. Společně s dětmi najde pro krabičku vhodné místo v zahradě. Krabičku společně s dětmi lehce zahrneme hlínou a okolním materiálem. Můžeme

